

Dandanes pa je dalo Galac slovo nemirnim vojnim homatijam, in mesto je dobilo popolnoma trgovski značaj. Med 60.000 stanovniki dobiš najrazličnejše narodnosti, med katerimi slove zlasti Grki in Židje zaradi svojega bogastva in posebne trgovske spretnosti. Mesto je sezidano na treh stopnjah, katerih prva se razpenja ob levem bregu Dunava, druga leži pet metrov višje in tretja zopet novih pet metrov.

Da vlada po ulicah največja živahnost, mi ni treba poudarjati še posebej. Znano je, kako živo vrvenje je po trgovskih mestih, zlasti pa še tu, kjer se križa vsa trgovina iz deželá na desnem bregu Dunava, iz Dobrudže, in iz severne Rumunije, nazvane Moldavija. V Galacu je sezidano veliko пристanišče, kamor dospejo lahko celo največje pomorske ladje, ki prevažajo blago po Črnem morju, iz Carigrada in dalje po vsem Jutrovem, po vsem orientu. Dunav je v luki 10—15 metrov globok, in ker nanaša voda vedno dosti blata in peska, ki se seseda v luki, ima rumunska vlada v pristanišču posebne ladje, ki jim je namen, nalagati vase s posebnimi pripravami blato in pesek in ga izvažati naprej proti morju. Da niso te ladje na neprestanem delu, bi bila luka v malo letih zasuta, in globina vode bi znašala komaj kak poldrugi meter, kakor jo je dobiti v najjužnejšem izmed treh rokavov, v katerih se izliva Dunav v morje.

Štirinajst let je, odkar so obdali mesto z močnimi utrdбами, in od tedaj se nahaja v spodnji luki nekaj rumunskega vojnega brodovja, ki ima namen ščititi Dunav.

Drugače pa je Galac, kakor vsa mesta v orientu, precej zanemarjen, in da ne more biti javna varnost posebno vzorna, zato naj navedem dva slučaja.

(Konec.)

Prijatelj mladine.

Prizor iz Prešernovega življenja. Spisal F. G. Hrastničan.

Osebe:

Dr. Prešeren	Janez Trdina	} dijaka
Dr. Chrobat	Pečar	
Prodajalka sadja	Zorinov Francek	

Učenci in dijaki.

Dejanje se vrši leta 1842. v Ljubljani.

Prvi nastop.

(Trg v Ljubljani. Pod drevesom klop. Ob visoki hiši šotor s sadjem. Lep, jasen dan.)

Učenci.

Učenci (prilete trumoma). Halo-o-ó! Halo-o-ó!

Zorinov Francek (bos, stopi na klop). Fantje, le tiho! Če hočete, igraymo se kaj!

Učenci. Vojake, vojake! (Vzdigajo klobuke.)

Zorinov Francek. Dobro, igraymo se vojake! Toda nekaj naj vam še povem! Glejte, da me boste vsi lepo slušali! Karkoli vam porečem, storite,

in videli boste, da ne bo zaman. Torej v vrste! (Vstopijo se v dve vrsti in čakajo povelja.) Tako, sedaj smo urejeni.

Učenci. Urejeni!

Zorinov Francek. Ti, Kamenčakov Mihec, stopi bliže!

Mihec (stopi pred Zorinovega). Kaj pa zapoveduje gospod poveljnik?

Zorinov Francek. Glej, Mihec, poznam te dobro in vem, da si uren!

Mihec. Uren pa, uren!

Zorinov Francek. Dobro! Pojdi torej in poišči kako palico! Napravimo si zastavo!

Mihec. Dobro, pa grem!

Zorinov Francek. Pa kmalu pridi! (*Mihec odbeži. Francek proti ostalim.*) Fantje! Vsi dobro veste, da brez petja pri nas ni življenja! Mladi smo še in zato se hočemo veseliti, kar se da . . . Ko se vrne Mihec, pa zapojemo, da bo veselje! Pa saj že gre! No, to je prav, Mihec, da si se tako požuril . . . In kako lepo palico si nam prinesel!

Mihec (v eni sapi). Pa sem zato tudi Kamenčakov! (Zravna se ponosno.)

Zorinov Francek. Tako, vidiš, sedaj pa napravimo zastavo! To-le moje rdečo ruto navežemo, pa bo! (Naveže jo.) Sedaj pa jo vzemi in se postavi tja v prvo vrsto na Tončkovo mesto, on pa naj stopi na tvoje! (Ko se postavi, nadaljuje.) Sedaj pa — levo kreni! Vrsta stopom — stopaj! (Korakajo po trgu in zopet nazaj. Medtem gre večkrat kak človek preko trga, gleda, kupi kaj sadja in zopet odide. To se godi med celo igro.)

Učenci. Hura-a-a! Živio-o-o!

Zorinov Francek. Obstoj! — Lepo pojde. Ko sedaj zopet zapovem korakati, bomo zapeli „V boj!“ Torej — stopom — stopaj! (Korakajo in pojo:)

V boj junaki jezdijo,

oj, junaki čili.

Svojo so mladost in kri

domu posvetili!

Drugi nastop.

(Med petjem prihajata tiho in previdno dr. Prešeren in dr. Chrobat. Prešeren je srednje velik, lep mož, kodravih las, v dolgi suknji, cilinder na glavi; popolnoma obrit. Ko odpojo, stopita bliže.)

Prejšnji. Dr. Prešeren. Dr. Chrobat.

Dr. Prešeren. Tako je lepo, otroci moji!

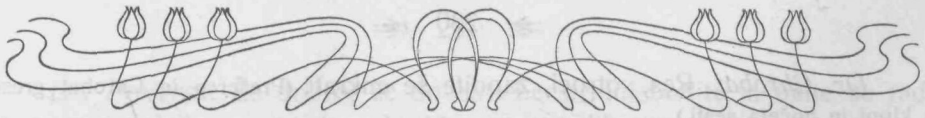
Učenci. O, gospod doktor, gospod doktor! (Vsi beže k njemu.) Dajte nam fig, gospod doktor, dajte nam fig! (Prešeren se smehlja. Nekateri mu stiskajo roke, drugi ga vlačijo za suknjo.)

Zorinov Francek (stopi na klop). Fantje, pustite g. doktorja in stopite v vrste! Takoj — na-stop! (Kakor bi trenil, stojе zopet v vrstah.)

Dr. Prešeren (k dr. Chrobatu). To so ti fantje, kaj?

Dr. Chrobat. Kaj hočeš! Mladi svet!

Dr. Prešeren (k učencem). Pa še zapojte eno, fantje, midva vas tako rada poslušava.

Vsak začetek je težak.

Dr. Chrobat. Res, otroci, zapojte še enkrat! (Prešeren in Chrobat gresta h klopi in hočeta sesti.)

Zorinov Francek (pobriše klop). Čakajta, gospoda, klop je umazana, naj jo malo pobrišem.

Dr. Prešeren. Hvala lepa, dečko! (Prijazno se smehlja in sede s tovarišem. Nato se postavi Zorinov pred vrsto in zapove:)

Zorinov Francek. Naša dva gospoda bi nas rada slišala peti. Zatorej — levo kreni — stopom — stopaj! (Korakajo in pojo drugo kitico:)

Čuj nas, rodna zemljica,
majka ti edina . . .

(Ko odpojo.) Pozor!

Dr. Prešeren (stopi bliže). Lepo ste peli, otroci, prav lepo! Pa ravnajte se tudi po besedah te pesmi. Bodite vedno zvesti svojemu narodu, ljubite ga z vsem svojim srcem in delujte zanj, kolikor bo kdaj v vaših močeh. Sedaj seveda še ne morete svojemu narodu mnogo koristiti, sedaj ste še premladi za to, a nekaj lahko storite: učite se pridno, da boste mogli kdaj tem bolj, tem vestneje in uspešnejše delovati zanj. Zapomnite si te besede in delajte po njih! Videli boste, da bo prav tako. Vse, karkoli boste kdaj počeli, vse delajte v čast in prospeh milega naroda slovenskega! — Ali hočete?

Učenci. Hočemo, hočemo!

Dr. Prešeren. Tako, sedaj pa pojdite z mano, in kupim vam fig in sadja, ker ste tako lepo peli. (Odvede jih k šotoru, kjer kupi tri vence fig ter jih deli med otroke.) Vsak najprej tri. (Deli.) No, sedaj pride še na vsakega ena. (Prodajalki.) Pa še en venec, mati.

Prodajalka. Prosim, prosim, gospod doktor!

Dr. Prešeren. Naj imajo veselje naši mladi.

Prodajalka. Seveda, seveda! Hihhihi! . . .

Dr. Chrobat. Čakajte, mati, jaz kupim pa nekaj sadja!

Prodajalka. Prosim, prosim. Lepo, lepo. Hihhihi! . . .

Dr. Chrobat. Pridite, otroci, tu imate hrušk in jabolk! (Deli.)

Otroci. Oh, hvala, gospoda, srčna hvala!

Zorinov Francek. Fantje, zdaj pa zapojmo še eno, v zahvalo zapojmo obema gospodoma!

Učenci. Zapojmo, le zapojmo!

Zorinov Francek. V vrsto! (Stopijo v vrsto.) Tako! Ker smo mladi, pa zapojmo prelepo pesem „Mladi ljudje!“ — Ena, dve, tri-i-i-i! (Ko izgovori „tri“, začne korakati, za njim ostali.)

Učenci (pojo korakoma).

Kdo more kaj mladim ljudem,
ko lica jim zdrava žaré,
ko glasne so njihove pesmi
in jasno je mlado srce.

(Med petjem stojita dr. Prešeren in dr. Chrobat ter pazljivo gledata mlade pevce. Tupatam se nagne dr. Prešeren k dr. Chrobatu in mu nekaj zašepeče. Oba se smehljata. Ko učenci odpojo, se postavijo pred Prešerna in Chrobata ter se jima globoko priklonijo.)

Zorinov Francek. Hvala še enkrat, blagorodna gospoda . . .

Dr. Prešeren. Že dobro, že dobro! Le pridni bodite in učite se radi ter se spominjajte na one besede, ki sem vam jih poprej govoril!

Učenci. Bomo, vedno se bomo spominjali na besede gospoda doktorja Prešerna. (Vtem odkorakajo in pojo zopet „Mlade ljudi“, vedno tišje in tišje, dokler slednjič utihnejo. *Dr. Prešeren* in *dr. Chrobat* poslušata.)

Dr. Prešeren (k *dr. Chrobatu*). Ah, ta zlati čas detinskih let! (Nekaj časa molk.)

Dni mojih lepša polovica kmalo,
mladosti leta, kmalo ste minule!

(Zopet molk.) *Toda* rečem ti, prijatelj, kadar gledam to mlado življenje, kadar vidim te vesele otroške obraze, tedaj pozabim na vso togo in bol, in veselim se z njimi in zopet sem mlad, zopet vesel kakor nekaj.

Dr. Chrobat. Verjamem, prijatelj, verjamem! (Zasliši se glas zvona.)

Dr. Prešeren. Čuj! (Pogleda na uro.) Aha, to je gimnazijski zvonec. Sedaj pridejo! (Vzame denarnico iz žepa in pogleda vanjo.) Glej, prijatelj! (Pokaže mu prazno denarnico.) Prazna je. Zadnje krajcarje sem izdal poprej za svoje prijateljčke. Nič več nimam. Prosim te, bodi tako dober in posodi mi par desetih. Sedaj pridejo gimnazijci . . .

Dr. Chrobat. Čemu me prosiš, prijatelj, le reci, in dam ti, kolikor hočeš. Tu vzemi! (Da mu iz svoje denarnice nekaj denarja.)

Dr. Prešeren. Tako, hvala lepa. O priliki ti že vrnem.

Dr. Chrobat. Ne bodi no! (V tem se že sliši glasno govorjenje in smejanje.)

Dr. Prešeren. Veš kaj! Stopiva malo tu noter v vežo, pa poslušajva, kaj se bodo naši dijaki pomenkovali.

Dr. Chrobat. Pa stopiva! (Gresta v vežo.)

Tretji nastop.

(Dijaki hodijo posamezno in v večjih gručah preko odra in se glasno pogovarjajo. Hodijo precej časa: ti pojejo, oni se pogovarjajo, ti kupujejo pri prodajalki i. t. d.)

Dijaki. *Trdina*. *Pečar*.

Trdina (drugošolec, prihaja počasnih korakov s svojim tovarišem *Pečarjem*). Tu-le sediva, *Pečar*! (Kaže na klop.)

Pečar. Dobro, le sediva, pa mi boš še kaj povedal, ker toliko bereš. (Sedeta.)

Trdina. Kaj ti naj povem? (Misli.) Aha, že vem! Glej, tovariš *Ložar* mi je v zadnjem času dal nekaj pesmi, ki jih je zložil naš veliki pesnik *Prešeren*!

Pečar. *Prešeren*? Tega pa poznam!

Trdina (začudeno). Kaj? Poznaš ga, *Pečar*?

Pečar. Kajpada, prav dobro ga poznam, tega norega *Prešerna*.

Trdina. Nor si ti, ne pa *Prešeren*! *Ložar* pravi, da je *Prešeren* najbolj prebrisan, kar je ljudi v Ljubljani in na vsem Kranjskem. In *Ložar Prešerna* dobro pozna.

Pečar. No, saj jaz ne vem! Sem pač tako slišal. Veš, moja gospodinja mi je pravila.

Trdina. Pa ji ne smeš vsega verjeti! Glej, tako lepih pesmi še nisem čital nikdar kot sedaj.

Pečar. Pa ga ne poznaš?

Trdina. Ne, ne poznam ga, dasi bi ga tako rad!

Pečar. O, jaz ga pa dobro poznam! Prav tu-le, na tej-le klopici mnogokrat sedi on in pa dr. Chrobat, pri katerem Prešeren piše.

Trdina (veselo). Tu-le praviš, da večkrat sedi, tu-le na tej-le klopici?!

Pečar. Da, baš tu sem ga že večkrat videl.

Trdina. Ah, morda pa pride tudi danes sem? Veš kaj, Pečar, počakajva ga!

Pečar. Kakor hočeš, jaz ga že počakam. Prav prijazen mož je. Otrokom ljudske šole kupuje fig in sadja, zato ga pozna vsak otrok!

Trdina. Tako, tako! No, potem bo z nama gotovo tudi prijazen.

Četrty nastop.

(Medtem, ko še Trdina govori, se rahlo odpro vrata nasprotne hiše, in Prešeren nastopi z dr. Chrobatom.)

Prejšnja. Dr. Prešeren. Dr. Chrobat.

Pečar (potegne Trdino za rokav. Tiho). Janez, poglej ga no, ta-le človek s cilindrom tam-le je Prešeren! Oni, ki gre poleg njega, pa je dr. Chrobat!

Trdina. To je Prešeren! (Pazljivo ga gleda.)

Dr. Prešeren (stopa bliže. Trdina in Pečar vstaneta. Trdina ga vedno bolj gleda, Prešeren se nasmehne.) Fant, kaj me tako gledaš kakor bi me hotel kupiti.

Trdina (bojazljivo). Naj mi ne zamerijo, jaz bi jih tako rad poznal . . .

Dr. Prešeren. I, zakaj pa?

Trdina. Zato, ker so zložili že tako lepe pesmi.

Dr. Prešeren. Kakšne pesmi?

Trdina. Nebeško procesijo, Nuno in kanarčka in še več drugih, ki mi jih je dal Ložar, da jih prepisem.

Dr. Prešeren. Ali res? No, povej katero!

Trdina. Ali „Nuno in kanarčka“?

Dr. Prešeren. Le, če hočeš!

Trdina.

Vesela pomlad se zbudila je spet,

moj ptiček, preljubi kanarček.

Ak mika v zeleni te gozdek zletet,

ne branim ti, okno ti hočem odpret!

Dr. Prešeren. Že dosti! Vidim, da si se jo dobro naučil! Kako pa ti je ime?

Trdina. Janez Trdina, gospod doktor!

Dr. Prešeren (kaže na Pečarja). In ta je tvoj tovariš, kaj ne?

Trdina. Da, gospod doktor, moj tovariš Pečar . . .

Dr. Prešeren. Lepo, lepo! Hodita v gimnazijo, kaj ne? — Tako, tako! Le pridno se učita in čitajta razen šolskih knjig tudi druge knjige.

Trdina. O, gospod doktor, saj jih čitava!

Dr. Prešeren. Prav je tako! Pa ne samo nemške, tudi slovenske knjige berita! S tem si bosta pridobila temeljitega znanja slovenskega jezika. Kaj pa v muzej kaj hodita?

Pečar. Sva že bila v njem.

Dr. Prešeren. No, pa le še večkrat pojdiva pogledat vanj. Pa natanko si oglejta vsako stvar in si jo zapomnita, zakaj s tem si lahko mnogo pridobita! (V cerkvi zvoni.) Poldan je že. (Se obrne k dr. Chrobatu.) Midva bova morala iti, kaj prijatelj?

Dr. Chrobat. Čas bo, da!

Dr. Prešeren. (Trdini in Pečarju.) Tako, sedaj me poznata, prijatelja, kaj? No, prav veselilo me je, da se zanimata zame. Le lepo se učita in ravnajta se po mojih besedah. (Seže v žep in da vsakemu nekaj.) Tu pa imata malo denarja in kupita si kako malenkost. Pa z Bogom, prijatelja mlada!

Trdina.

Pečar.

Hvala lepa, gospod doktor! Z Bogom!

(Odideta. Trdina se še večkrat ozre na Prešerna.)

Peti nastop.

Dr. Prešeren in dr. Chrobat.

Dr. Prešeren. Rečem ti, prijatelj, sedaj sem zopet srečen. Vidiš, dokler se bo zanimala domovina za svoje može, pesnike in pisatelje, tako dolgo nam je zagotovljeno — življenje . . .

Dr. Chrobat. Res je to, prijatelj!

Dr. Prešeren. In zato ljubim mladino, ljubim jo zato, ker vem, da s tem ljubim svoj narod!

(Zastor pade.)

Poslednje slovo.*)

*Z bridkostnim zdihom dela dan izgine —
noč tiha pride, mama gre k zibelj —
nasmeh na licu, pokoj ji na čeli,
nobene več ne čuti bolečine . . .*

*Umre pa dete, k Bogu na višine
dušico angel dvigne v roki beli.*

*Krilatci slavo zapoje veseli —
spev slajši je od sladke vijoline . . .*

*• Vihar bučeč življenje naše stresa,
val vedno nov ob prsi trudne bije,
zagrinja dni prihodnosti zavesa.*

Odšla ti srečna v spremstvo si Marije . . .

*Krilatci: družba tvoja; dom: nebesa,
odtam tvoj duh nam kakor zvezda sije!*

Fran Žgur.

*) Ta sonet je napisal g. Žgur v spomin svoji petletni nečakinji Elki Troštovi, nadučiteljevi hčerki na lgu, ki je umrla dne 4. pret. mes. V nogo jo je pičil mrčes, in deklici se je zastrupila kri, da je morala tako hitro skleniti mlado svoje življenje.